

Samuel Zoch vo verejnom, politickom a cirkevnom živote Slovenska

Vedecká konferencia

Množstvo usporiadaných konferencií a celý rad vydaných zborníkov či kolektívnych monografií venovaných jednotlivých osobnostiam slovenského politického a verejného života svedčí o tom, že spoločenskovedná oblasť venuje v súčasnosti tejto oblasti výskumu značnú pozornosť. V minimálnej miere sa však venuje osobnostiam cirkevného života, a to najmä osobnostiam pôsobiacim v evanjelickom cirkevnom prostredí. Pritom práve tieto osobnosti spolupôsobili na utváraní modernej slovenskej národnej existencie a občianskej spoločnosti a vzhľadom na teologické zázemie vniesli do jej vývoja špecifické konfesionálne súvislosti.

Jednou z takýchto osobností bol aj Samuel Zoch (1882 – 1928). Hoci sa dnes jeho meno objavuje v názvoch ulíc, budov či výročných cien, vo vedeckej sfére mu bola zatiaľ venovaná iba okrajová pozornosť popri iných väčších témach, príp. sú sporadicky uverejňované medailóny v rámci súborov osobností zapísaných do histórie Slovenska v jednotlivých oblastiach verejného a spoločenského života. V syntetizujúcich dielach môžeme nájsť krátke zmienky o S. Zochovi v súvislosti s jeho autorstvom textu Martinskej deklarácie, štátoprávneho dokumentu slovenského národa, prípadne s jeho činnosťou vo funkcii prvého bratislavského župana. Všeobecne je známa aj skutočnosť o jeho zvolení za prvého slovenského evanjelického biskupa v dejinách samostatnej evanjelickej a. v. cirkevnej organizácie na Slovensku. Menej je už známe jeho priekopníctvo v oblasti ekumenizmu na Slovensku, jeho podiel na utváraní novej koncepcie školskej politiky štátu v medzivojnovom období, kultúrna a iná verejná činnosť. V oblasti jeho politickej činnosti sú znalosti obmedzené na strohé konštatovania o jeho poslanectve a účinkovaní za agrárnu stranu a obhajovanie štátnej jednoty slovenského a českého národa, v pozadí je už jeho vedomie o nevyhnutnosti riešenia slovenskej otázky. Takmer úplne neznáme je Zochovo presadzovanie potreby úplne novej úlohy evanjelickej cirkvi v procese politického dotvárania slovenského národa v zmenených štátoprávnych podmienkach, a teda v hľadaní jej novej identity. Podobne sú na tom aj aspekty presadenia jeho koncepcie riešenia národnostnej otázky v cirkvi, ktorá sa stala integrálnou súčasťou zápasu za zachovanie územnej integrity štátu.

Ústav politických vied SAV v spolupráci s Katedrou slovenských dejín FiF UK sa rozhodli prispieť k odstráneniu týchto deficitov a dňa 24. apríla 2014 usporiadali v rámci projektu VEGA (reg. č. 2/0156/13) v Kongresovom centre VEDA SAV v Bratislave vedeckú konferenciu na tému SAMUEL ZOCH VO VEREJNOM, POLITICKOM A CIRKEVNOM ŽIVOTE SLOVENSKA. Konferencia vychádzala zo širšieho výskumu problematiky evanjelickej a. v. cirkvi, evanjelického spoločenstva a evanjelických politických elít a bola koncipovaná ako súčasť prípravy na komplexnejšie spracovanie osobnosti Samuela Zocha.

Program konferencie reflektoval životnú cestu Samuela Zocha v jeho jednotlivých etapách a vzájomne sa prelínajúcich rovinách. Zameril sa na jednotlivé oblasti života na Slovensku, do ktorých Zoch zásadným spôsobom vstúpil, pričom za súčasného zachovania chronologického

prístupu postupne objasňoval jeho nábožensko-cirkevnú, politickú a spoločenskú socializáciu. Prvá časť konferencie sa venovala priblíženiu rodových vzťahov Samuela Zocha (Mgr. Zdenko Ďuriška, SNK Martin), objasneniu súvislostí a predpokladov, ktoré stáli za jeho pôsobením na evanjelickej cirkevnej pôde v uhorských podmienkach (Mgr. Miriam Viršínská, PhD., Katedra histórie PdF UK) a jeho zástoja vo verejno-politickom priestore Slovenska v období vzniku Československa a prebiehajúcich spoločensko-kultúrnych a sociálnych zmien na našom území (PhDr. Peter Zelenák, CSc., Katedra slov. dejín FiF UK). V ďalšej časti konferencie sa referujúci zaoberali či už Zochovou koncepciou vývoja evanjelickej konfesie a jej cirkevnej organizácie v novom štátoprávnom usporiadaní a jej prepojením s otázkou zabezpečenia novej štátnej integrity (Mgr. Milena Sokolová, PhD., ÚPV SAV), alebo objasňovali jeho vzťahy s českým evanjelickým prostredím (Mgr. Lukáš Krajčír, Katedra slov. dejín FiF UK), či poskytl teologickú analýzu jeho kázňovej tvorby (Mgr. Michal Zajden, ev. farár v Pukanci, Katedra slov. dejín FiF UK). Súčasťou programovej koncepcie konferencie bol aj postoj Samuela Zocha k otázke česko-slovenskej vzájomnosti (PhDr. Nadežda Jurčišinová, PhD., Inštitút histórie FF PU) a problematika jeho vplyvu na vývoj evanjelickej cirkevnej tlače (Mgr. Radoslav Hanus, PhD., Katedra cirkevných dejín EBF UK). Záver konferencie tvorili prednášky o činnosti Samuela Zocha v agrárnom stranícko-politickom prostredí 1. ČSR, vrátane jeho parlamentného účinkovania (Mgr. Matej Hanula, PhD., HÚ SAV) a reflexii Zochovej osobnosti v diskurze po jeho smrti (Mgr. Martin Vašš, PhD., Katedra slov. dejín FiF UK).

Takto zvolenou koncepciou sa organizátori zamerali nielen na odstránenie fragmentárneho charakteru doterajších poznatkov o Samuelovi Zochovi a z neho plynúce chybné a zavádzajúce interpretačné stereotypy, ale personifikáciou historických javov a udalostí poskytli priestor aj na hlbšie poznanie vývoja slovenskej politiky, vnútorných pomerov evanjelickej cirkvi a jej miesta v politických a spoločenských vzťahoch na Slovensku od konca 19. storočia do konca 20. rokov 20. storočia. Konferencia predstavila Samuela Zocha ako osobnosť, ktorá bola v zlomovom období, teda v období vzniku československej štátnosti, hlavným a v podstate najvýraznejším predstaviteľom slovenskej evanjelickej cirkevnej a verejno-politickej reprezentácie a dokázala, že širokospektrálna činnosť a pôsobenie Samuela Zocha, ktoré presahovalo hranice stredoeurópskeho priestoru, vypovedá o jeho oveľa väčšom zástoji v dejinnom vývoji Slovenska, než sa doteraz uvažovalo. Prezentované referáty i na ne nadväzujúca diskusia preukázali tiež opodstatnenosť naliehavej potreby systematického výskumu konfesionálnych súvislostí vývoja slovenskej spoločnosti na profesionálnej vedeckej báze, a to za súčasnej implementácie interdisciplinárneho (v tomto prípade historicko-politologicko-teologického) prístupu v záujme poskytnutia adekvátnych teoretických východísk.

Milena Sokolová